

W

PROF. DR STEVAN LILIĆ

PRAVNI FAKULTET UNIVERZITETA U BEOGRADU

DOC. DR MILAN I. MARKOVIĆ

PRAVNI FAKULTET UNIVERZITETA CRNE GORE U PODGORICI

DOC. DR PREDRAG DIMITRIJEVIĆ

PRAVNI FAKULTET UNIVERZITETA U NIŠU

NAUKA O UPRAVLJANJU

SA

ELEMENTIMA PRAVNE INFORMATIKE

SAVREMENA ADMINISTRACIJA

BEOGRAD

2001

PREDGOVOR

Nauka o upravljanju je disciplina koja već više decenija, kao komplementaran predmet određenim pravnim disciplinama (pre svega upravnom pravu) zauzima značajno mesto u nastavnim planovima i programima gotovo svih pravnih fakulteta u svetu. To je slučaj i kod nas.

Kako se ističe: "Uloga pravnika je danas daleko šira i odgovornija. Oni se pojavljuju kao organizatori društvenog rada, organizatori i koordinatori upravljačkog rada koji je nužan i koji omogućava sve ostale društvene aktivnosti. U tom pogledu, pravnik obrazovan prema klasičnim uzorima, pokazuje najveće nedostatke. Njima u velikoj meri nedostaju znanja koja bi ih osposobila da odgovore svojoj ulozi organizatora društvenog rada uopšte, odnosno upravljačkog rada posebno." (prof. Pavle Dimitrijević).

Medutim, sticajem mnogih i različitih okolnosti, za potrebe nastave iz ovog predmeta na pravnim fakultetima, kod nas se već duže vremena oseća ozbiljan nedostatak odgovarajućeg udžbenika iz ove oblasti. Zapravo, već desetak godina nije se pojavio ni jedan udžbenik ili odgovarajući priručnik za nastavne i ispitne potrebe studenata prava za predmet Nauka o upravljanju.

Navedene okolnosti bile su, pre svega, osnovni motivi ove grupe autora da pristupe izradi udžbenika za predmet Nauka o upravljanju, koji bi otklonio ovaj nedostatak i omogućio potpunije i kvalitetnije odvijanje univerzitetske nastave u ovoj važnoj interdisciplinarnoj oblasti.

Sadržinski, udžbenik Nauka o upravljanju, obuhvata i obrađuje odgovarajuća teorijska pitanja, osnovne pojmove o upravljanju i upravnoj delatnosti, pojam i elemente organizacije, javnu upravu u našoj zemlji, položaj i ulogu službenika u upravi i rukovođenje, kao i primenu informacione tehnologije u radu uprave. Konceptualno, materijal je zajednički rad grupe autora, s tim što su pojedine oblasti obradivane prema afinitetima i dosadašnjem angažovanju individual-

nih autora (između ostalog, obradu materije o službenicima u upravi i rukovođenju detaljnije je obradio M. Marković, materiju o primeni informacione tehnologije P. Dimitrijević, materiju o teorijskim okvirima i organizaciji S. Lilić itd.).

Udžbenik je priređen prema opštim standardima za univerzitetske udžbenike, a koncipiran je u formi "kompendija". U tom smislu, primarni cilj udžbenika je da se studentima pravnih fakulteta (i odgovarajućim višim školama i institucijama) na jedan pregledan i pristupačan, ali istovremeno i konzistentan način izlože, objasne i ilustruju osnovne pojmovne kategorije ove discipline. Imajući to u vidu, pošlo se, pre svega, od raspoloživog autorskog materijala koji je jednim delom do sada stavljen na uvid stručnoj javnosti, ali koji je na odgovarajući način prerađen i prilagođen nastavnim programima i konceptualnim osnovama ovog udžbenika.

Posebno napominjemo da su u okviru strukture materije koja se odnosi na predmet Nauke o upravljanju, uključeni i elementi jedne druge bliske discipline - Pravne informatike. U okvirima ovog udžbenika elementi Pravne informatike priređeni su i prikazani na selektivnoj osnovi. Drugim rečima, naglasak je stavljen na one aspekte Pravne informatike koji su sadržinski vezani za oblast upravljanja i javnu upravu, pre svega, za primenu informacione tehnologije u radu uprave i upravnom postupku. Takođe, dat je prikaz najnovijih pojava u ovoj oblasti koje se odnose na tzv. e-Vladu (e-Government).

Ovom prilikom posebno se zahvaljujemo magistru pravnih nauka Dejanu Milenkoviću koji nam je pružio dragocenu pomoć u obradi građe i pripremi rukopisa.

Preobraženje, avgust 2001.

Beograd-Podgorica-Niš

Autori

NAUKA O UPRAVLJANJU

- S A D R Ž A J -

UVOD

A. TEORIJSKI OKVIRI

1. Opšte napomene	3
2. Etimologija i terminologija	4
3. Funkcionalna i strukturalna pitanja	5
4. Upravljanje i vladanje	6
5. Socijalna regulacija	10
6. Sistemski pristup	15
7. Kibernetska modelistika	17

B. NASTANAK I RAZVOJ NAUKE O UPRAVLJANJU

1. Opšte napomene	19
2. Kameralizam	20
3. Naučna organizacija rada	22
4. Škola međuljudskih odnosa	33
5. Idealna (birokratska) organizacija	40

C. PREDMET I METOD NAUKE O UPRAVLJANJU

1. Predmet Nauke o upravljanju	42
2. Metod Nauke o upravljanju	54

D. NAUKA O UPRAVLJANJU I SRODNE NAUČNE DISCIPLINE .. 76

PRVI DEO

UPRAVLJANJE I UPRAVNA DELATNOST

A. POJAM UPRAVLJANJA I UPRAVNA DELATNOST	83
B. FUNKCIONALNI POJM UPRAVE	84
a) Funkcionalni pojam uprave u materijalnom smislu	86
b) Funkcionalni pojam uprave u formalnom smislu	94
C. SHVATANJA O UPRAVLJANJU I UPRAVNOJ DELATNOSTI ...	97
a) Upravni rad (P. Dimitrijević)	97
b) Društveno upravljanje (L. Geršković)	99
c) Stručna društvena delatnost (L. Vavpetić)	100
d) Delatnost upravljanja (E. Pusić)	102

DRUGI DEO
POJAM I ELEMENTI ORGANIZACIJE

A. POJAM ORGANIZACIJE.....	107
B. ELEMENTI ORGANIZACIJE.....	110
1) Normativni element.....	100
2) Subjektivni element.....	112
3) Materijalni element	122
4) Strukturalni element	129
5) Statusni element	147
C. LINIJSKA I FUNKCIONALNA ORGANIZACIJA.....	148

TREĆI DEO
JAVNA UPRAVA U SRBIJI I CRNOJ GORI

A. JAVNA I DRŽAVNA UPRAVA	155
B. ORGANIZACIJA UPRAVE SRBIJI I CRNOJ GORI (JUGOSLAVIJI)	158
1. Opšte napomene	158
2. Vrste i oblici organa uprave upravnih organizacija.....	162
3. Upravna javna ovlašćenja	165
4. Najznačajniji propisi o organizaciji javne uprave	167
C. JAVNA UPRAVA U SRBIJI	169
1. Republička uprava	169
2. Pokrajinska uprava.....	188
3. Lokalna uprava u Srbiji	191
D. JAVNA UPRAVA U CRNOJ GORI.....	195
1. Republička uprava	195
2. Lokalna uprava u Crnoj Gori.....	199
E. SAVEZNA UPRAVA	203
F. JAVNE SLUŽBE I JAVNA PREDUZEĆA.....	207

ČETVRTI DEO SLUŽBENICI U UPRAVI

A. SLUŽBENICI I UPRAVA	217
1. Uvodne napomene	217
2. Prijem (zapošljavanje) službenika	224
3. Prava i dužnosti službenika	230
4. Odgovornost službenika	239
5. Prestanak službe	242
B. SLUŽBENIČKI SISTEM	245
C. UPRAVNI SLUŽBENICI U NOVIM USLOVIMA	250
1. Opšti osvrt	250
2. Selekcija i napredovanje javnih službenika	255
3. Permanentno obrazovanje	262
4. Službenička etika	272
5. "Whistle Blowers"	277
D. RUKOVOĐENJE U UPRAVI	280
1. Opšte napomene	280
2. Rukovođenje u savremenim uslovima: javni menadžment i uprava	281
3. Kadrovi, rukovođenje i savremena upravna organizacija	286
4. Rukovođenje u upravi Srbije i Crne Gore	296

PETI DEO INFORMACIONA TEHNOLOGIJA U UPRAVI

A. INFORMATIKA I OBRADA PODATAKA	307
B. INFORMATIČKA FUNKCIJA SAVREMENE UPRAVE	316
C. INFORMATIČKA TEHNOLOGIJA I UPRAVNA EFIKASNOST	322
D. INFORMATIZACIJA UPRAVNOG POSTUPKA	334
1. Informatička priroda upravnog postupka	334
2. Informatika i upravni postupak	336
3. Pravne i tehničke prepostavke za informatizaciju upravnog postupka	343
4. Informatika i donošenje upravnih akata	354
E. PRAVO PRIVATNOSTI I INFORMATIČKA TEHNOLOGIJA	359
F. ELEKTRONSKA VLADA (E-GOVERNMENT)	368

**ADMINISTRATIVE SCIENCE
with
ELEMENTS OF LEGAL INFORMATICS**

A UNIVERSITY TEXTBOOK

BY

DR STEVAN LILIĆ

FULL PROFESSOR OF ADMINISTRATIVE LAW
UNIVERSITY OF BELGRADE LAW SCHOOL

DR MILAN MARKOVIĆ

ASSOCIATE PROFESSOR OF ADMINISTRATIVE LAW
UNIVERSITY OF MONTENEGRO LAW SCHOOL PODGORICA

DR PREDRAG DIMITRIJEVIĆ

ASSOCIATE PROFESSOR OF ADMINISTRATIVE LAW
UNIVERSITY OF NIŠ LAW SCHOOL

CONTENTS SUMMARY

INTRODUCTION

A. THEORETICAL FRAMEWORK.....	3
1. INTRODUCTION	3
2. TERMINOLOGY	4
3. FUNCTIONAL AND STRUCTURAL PROBLEMS	5
4. TO ADMINISTRATE AND TO RULE	6
5. SOCIAL REGULATION	10
6. SYSTEMS THEORY	15
7. CYBERNETIC MODELING	17
B. ORIGINS AND DEVELOPMENT OF ADMINISTRATIVE SCIENCES.....	18
C. SUBJECT MATTER AND METHOD.....	42
1. SUBJECT MATTER	42
2. METHOD	54
D. ADMINISTRATIVE SCIENCES AND RELATED SUBJECTS.....	76

PART ONE
ADMINISTRATIVE ACTIVITY

A. MANAGEMENT AND ADMINISTRATIVE ACTIVITY	83
B. THE ADMINISTRATIVE FUNCTION.....	84
C. CONCEPTS OF MANAGEMENT AND ADMINISTRATIVE ACTIVITY	97

PART TWO
THE ORGANIZATION AND ITS ELEMENTS

A. THE NOTION OF ORGANIZATION.....	107
B. THE ELEMENTS OF ORGANIZATION	110
C. HIERARCHY AND FUNCTION IN ORGANIZATIONS	148

PART THREE
PUBLIC ADMINISTRATION IN SERBIA AND MONTENEGRO

A. PUBLIC AND STATE ADMINISTRATION	155
B. ADMINISTRATIVE STRUCTURES IN SERBIA AND MONTENEGRO (YUGOSLAVIA).....	158
C. PUBLIC ADMINISTRATION IN SERBIA	169
D. PUBLIC ADMINISTRATION IN MONTENEGRO	195
E. FEDERAL ADMINISTRATION	203
F. PUBLIC SERVICES AND PUBLIC CORPORATIONS	207

PART FOUR
PUBLIC SERVANTS

A. PUBLIC SERVANTS AND THE ADMINISTRATION.....	217
B. MERIT SYSTEM	245
C. CIVIL SERVANTS AND THE NEW ENVIRONMENT	250
D. MANAGEMENT.....	280

PART FIVE
INFORMATION TECHNOLOGY IN PUBLIC ADMINISTRATION

A. INFORMATION TECHNOLOGY AND DATA PROCESSING	307
B. INFORMATION FUNCTIONS OF MODERN ADMINISTRATIONS.....	316
C. TECHNOLOGY AND ADMINISTRATIVE EFFICIENCY.....	322
D. COMPUTERIZING ADMINISTRATIVE PROCEDURES.....	334
E. RIGHT TO PRIVACY AND INFORMATION TECHNOLOGY	359
F. E-GOVERNMENT	368